

EVOLUTIA VAII BUZAULUI

Buzaul reprezinta una dintre cele mai interesante vai, ca forma si evolutie, din tara noastra. Izvorand de pe clina ardeleana a Ciucasului si Tatarului Mare, dupa ce curge spre nord, la localitatea Intorsura Buzaului face un cot de aproape 180 de grade, indreptandu-se spre sud. Fenomenul de intoarcere este atat de izbitor incat a dat chiar numele localitatii. Reteaza apoi, printr-o cheie ingusta, masivele cele mai inalte din regiunea Siriu si Podul Calului, pornind spre Campia Romana. Mai departe, face un nou cot puternic la Cislau si Magura, pentru ca, ajuns in campie sa o apuce, nu spre Dunare ci, catre NE, varsandu-se in Siret.

Daca adugam la cele de mai sus si cateva din vaile sale afluentte si in primul rad Basca Mare si mica si chiar Siriul si Basca Chiojdului, cu "anomaliile" lor, rezulta si mai mult importanta Buzaului pentru descifrarea evolutiei unitatilor de relief pe care le parcurge.

In decursul timpului s-au ocupat de evolutia acestei vai o serie de cercetatori, dintre care mentionam pe Schilling Gabor (1910), N. Orghidan (1932,1939,1969), A. Nordolon (1931), Gr. Posea si V. Garbacea (1967,1969) pentru sectorul montan.

Aspectele principale ale evolutiei acestei vai pot fi sintetizate in urmatoarele puncte:

- 1) Trecerea peste linia marilor inaltimi (Siriu, Penteleu) reprezinta o antecedenta sau o captare?
- 2) Chiuveta miocea de Draja-Nehoiu-Gura Teghii si chiar chiuveta de Slanic au avut sau nu vreo importanta initiala in fixarea hidrografiei Buzaului?
- 3) Cotul de la Cislau reprezinta, sau nu, o captare a unui Buzau ce mergea spre Cricov?
- 4) Scurgerea Buzaului peste actualul Calmatui, direct catre Dunare;
- 5) In fine, o problema noua, legata de evolutia Buzaului, este aceea a dinamicii actuale a albiei si versantilor, in functie de miscarile neotonice.

Inainte de a discuta fiecare problema aparte, se impun a fi indicate unele caracteristici ale acestei vai si chiar ale unora din afluentii sai.

Panta de scurgere a Buzaului in bazinul de la Intorsura este mult mai redusa fata de panta dintre defileul de la Cheia si Nehoias; o situatie similara se intampla cu bazinul superior al vailor Basca Mica, dar mai ales Basca Mare care, in bazinetul de la Comandau, are o panta redusa. La izvoare, valea Buzaului, ca si cele doua Basce, reprezinta vai longitudinale, urmarind diferite

linii structurale sau tectonice (sinclinale, anticlinale, frunti de incalcare sau falii); asa este Buzaul pana la Intorsura, Basca Mare pana in avale de Comandau si Basca Mica pana in dreptul punctului Halom. In continuare, Buzaul devine o vale transversala, extinsa pana in avale de Cislau, respectiv pana la Parscov, de unde, pe o distanta de cativa km, se transforma intr-o vale longitudinala. De la Unguriu redevine vale transversala. In ce priveste vaile afluate mai amintim ca Basca Mica, din dreptul varfului Maciuca (991 m – distanta cea mai apropiata de Slanic), se transforma intr-o vale longitudinala continuata de Basca Rosilei care are si sectoare local transversale; Siriul este o vale transversala pana la sud de masivul cu acelasi nume, printr-un cot de 90°, se transforma in vale longitudinala; Basca Chiojdului este transversala pe tot parcursul sau, cu exceptia unor sectoare foarte mici intre care si cel de la varsare (Calvini-Cislau); aceasta ultima Basca reteaza totodata si cele doua chiuvete miocene (Slanic si Drajna) si respectiv cei doi pinteni (Homoricu si Valeni).

- 1) *Originea vaii transversale a Buzaului* a fost pusa pentru prima data in mod amanuntit de catre Schilling Gabor (1910). El admite ca Buzaul muntean a patruns in Transilvania captand vaile care drenau depresiunea de la Intorsura si care se varsau spre Olt. Autorul nu indica varsta captarii, ci numai faptul ca ea s-a produs la cca 40 m deasupra albiei actuale de la Intorsura si ca vaile anterioare se dirijau spre nord, peste actuala vale a paraului Lautul Mare (Hamas). Ar rezulta ca este vorba de o captare relativ recenta. Cauza captarii o pune pe seama cantitatii mari de precipitatii ce ar fi cazut in acel timp pe versantul sudic al Carpatilor. Argumentele aduse de autorul citat au fost combatute de catre N. Orghidan (1932, 1939) si de catre Gr. Posea si V. Girbacea (1958). Astfel, nivelul de baza cel mai jos si cel mai apropiat de Intorsura a fost si este cel al Tarii Barsei; Buzaul muntean, daca ar fi inaintat regresiv, avea de luptat, in plus cu ridicarile axiale de pe linia Siriu-Penteleu; diferentele de precipitatii nu constituie un factor care poate fi determinat in conditiile de altitudine ale Carpatilor si ramine cu totul neinsemnat in raport cu cauzele morfotectonice (nivel de baza, miscari).

Concluzia generala este ca Buzaul reprezinta o vale antecedenta de o vechime sigur predaciana, cand isi avea izvoarele in nordul depresiunii Birsei, iar in prezent este amenintata cu captarea la Intorsura.

- 2) *Rolul chiuvetelor miocene (Drajna si Slanic) in hidrografia Buzaului* a fost intezarit oarecum de catre N. Popp (1933) care, bazandu-se

pe prelungirea chiuvetei de Drajna peste depresiunea Nehoiu si in continuare pe directia de dezvoltare a Bascei Rosilei si Bascei Mici, amite posibilitatea unei vai initiale care merge dinspre Gura Teghii si Nehoiu catre Chiojdu si Drajna. La aceasta directie de scurgere se poate aduga si o a doua, situata mai la nord si paralela cu prima, care se putea dezvolta incepand cu valea Hartagulului (la nord de Siriu) si trecand mai departe peste Siriul de mijloc catre localitatea Slon si Slanic; culoarul morfologic existent la vest de masivul Monteoru ar indica acest lucru. Daca amintim de asemenea culoare, cu aceeasi directie, exista in bazinul Prahovei (de exemplu cele situate la nord si sud de defileul de la Posada) situatia ar parea oarecum generala. Astfel de vai longitudinale, ar reprezenta desigur o prima retea hidrografica, inchegata probabil la sfarsitul miocenului si anterioara directiei actuale de scurgere a Buzaului. Totusi, faptul ca in prezent, atat Buzaul, cat si Basca Chiojdului retea transversal ambele aceste culoare, posibilitatea formarii initiale a unor vai care sa urmeze fidel cele doua chiuvete, dupa exondarea lor, pare exclusa. Aceasta impune insa admiterea faptului ca sedimentele miocene au acoperit nu numai chiuvetele respective, ci si pitenii situati in sudul lor. Culoarele Siriu-Basca Chiojdului si cel de la Nehoiu-Chiojd reprezinta, in acest caz, rezultatul eroziunii diferentiale, accelerata aici de sedimentele miocene, dar si un rezultat al tectonicii chiuvetelor, in formare, se pare, chiar si in timpul depunerilor.

- 3) *Cotul de la Cislau*, format de catre riul Buzau, ar putea fi interpretat ca fiind de captare si , ca urmare, ar putea exista posibilitatea unei vechi scurgeri a Buzaului direct catre Cricovul actual.

In acest loc exista o inseuare situata la cca 150 m deasupra Buzaului (370-380) ; aici izvoarele Cricovului ajung pana la 3 km de albia Buzaului. Inseuarea este insa recenta, rezultata prin decapitarea unui mic paraias ce izvora dinspre dealul Poenita Hotilor (737 m) si curgea catre Cislau. Acest lucru reiese din insasi mersul cumpenei. Mai la vest se afla, totusi, un nivel de 440 m (220 m altitudine relativa fata eBuzau) pe care se gasesc pietrisuri, nisipuri si argile, datate de geologi ca levantin – cuaternar inferior. Pozitia acestora indica venirea lor dinspre Buzau. Captarea ar fi avut loc la inceputul cuaternarului.

Situatia se complica oarecum, deoarece mai in avale si anume in dealul Cerbului (539)m , pe o suprafata foarte extinsa, se gasesc

pietrisuride Cindesti. Acestea ar indica, si ele, un vechi si vast con de dejectie, probabil ca al Buzaului, con ce incepea dezvoltarea chiar dinspre depresiunea Cislului. Altitudinile pana la care ajung azi pietrisurile de aici (500 m), mai mari decat cele de la S de la Cislau, ar putea fi cauzate de inaltarile ulterioare, mai pregnante de pe linia anticlinalului Berca.

4) *Scurgerea Buzaului peste Calmatui* constituie o problema atacata mai ales de G. Valsan si in general unanim admisa. Ceea ce trebuie adugat este si posibilitatea unei scurgeri anterioare catre Ialomita pe directia actualei vai Sarata. Faptul ca piriul Calmatui ca si Sarata sunt alimentate in primul rand din apele Niscovului, denota o veche albie prin vestul conului actuale. In plus, admitem ca oscilarile respective ale Buzaului sunt cauzate nu numai de lasarile de la gura Siretului, ci si de legile pendularii raurilor in zona de umplere piemontane. Este vorba de faptul ca astfel de rauri isi colmateaza continuu patul si, indiferent de existenta unor miscari de lasare, ele sunt fortate continuu sa-si paraseasca albiile pentru altele noi, mai joase. Prin aceasta prisma, cele doua albiile anterioare ale Buzaului reprezinta faze mai recente ale mai multor oscilari pe conul respectiv. Chiar mai mult, teritoriul dintre Calmatui si Buzau, in prima parte a sa, reprezinta, structural si morfologic, o albie "comuna". O asemenea albie se dirigeaza si spre Sarata (intre Lipia si Stalpu).

5) *Dinamica albiei actuale si a versantilor* constituie o alta problema specifica Buzaului, relevata mai detaliat numai in ultimul timp (Gr. Posea, 1969). Este vorba, cu precadere, de sectorul montan, situat intre defileul de la Piscul Cheii si Patarlage, unde Buzaul, precum si unii afluentii ai sai, si isi modeleaza albia in plina forta. Albia se apropie alternativ cand de un mal cand de celalalt, atacand cu putere versantii si producand alunecari masive care in etapa actuala isi restrang albia minora spre centrul luncii, cautand sa reduca la minimum contactul cu versantii, spre a reduce in acelasi timp si incarcatura in materiale ce provine pe pante; aceasta duce concomitent la o stabilizare a versantilor.

BIBLIOGRAFIE: GEOGRAFIA JUDETULUI BUZAU SI A IMPREJURIMILOR

